Gud og Hegel klarer ærterne

Niels Grønkjær vil forsone det moderne menneske med Gud

Religion | Steen Nepper Larsen

'Den nye verden. Efter revolution og konservatisme' | Niels Grønkjær
Eksistensen | 352 sider | 330 kroner

Bogen *Den nye verden. Efter revolution og konservatisme* tilbyder læseren at tage på en fortolkende opdagelsesrejse ind i et imponerende, højlærd og samtidsopbyggeligt religionsfilosofisk og idéhistorisk univers. Der er tale om sidste bind i Niels Grønkjærs (født 1955) trilogi, der tidligere har budt på *Den nye Gud* (2010) og *Det nye menneske* (2017).

Hjemmevant og fængslende foretager Grønkjær en insisterende sammentænkning af den europæiske oplysningstænkning og protestantisme. Bacon, Descartes, Kant og ikke mindst Hegel møder Augustin, Luther, Kierkegaard og Bultmann.

Hegel ender med at blive Gud, og Grønkjær ender med at træde frem som hans discipel

Hovedtesen lyder, at den treenige relation mellem Gud, menneske og verden ikke danner en fast enhed med en tidløs struktur, men at både Gud, menneske og verden er i bevægelse. De må tænkes som processuelle og historisk foranderlige 'størrelser'.

Det fører nu ikke penneføreren til at kortlægge de sociologiske institutioners og de politiske magtformers empiriske historie, omend han både ønsker at lægge afstand til såvel de særdeles virksomme radikale revolutionære samfundsforandringer som de nostalgisk konservative restaurationstiltag, der har udspillet sig i de moderne samfund.

Modernitetens tristesse

Ifølge Grønkjær grundlægges moderniteten på en modsætning mellem menneske og verden, hvor det er op til mennesket selv at bemægtige sig en verden. Men det betyder også, at den moderne verden er mindre stabil og pålidelig end den gamle verden, der var metafysisk forankret i en orden skabt af Gud.

Han skriver: »Mennesket er hvileløst og hjemløst til stede i moderniteten, og det kan ikke gøre sig forhåbninger om, at eksistensen af en hinsides verden vil bøde på det.«

Grønkjær skildrer, hvorledes den moderne franske filosof René Descartes for 400 år siden lancerede dogmet om, at det rationelle og selviagttagende subjekt er radikalt adskilt fra den ydre verden. Som tænkende subjekt er mennesket bundet til sine egne tanker og ideer, men ude af stand til at nå ud til tingenes virkelighed.

Det er denne ulykkelige og fremmedgørende situation, Grønkjær ønsker at rette op på. Radikale adskillelser og modsætninger finder han ikke filosofisk, teologisk, socialt eller eksistentielt vederkvægende. Han ønsker at syntetisere og bringe verden i balance.

En fast tro på Gud

For Grønkjær gælder det, at mennesket og verden er skabt af Gud, og at mennesket og verden er forbundet med hinanden i kraft af Gud. Det gælder også, at verden har en betydning, som mennesket ikke først skal tilskrive den, og at verden ikke er til, for at mennesket kan gøre med den, hvad det vil.

Dertil kommer, at menneskets forhold til Gud aldrig er umiddelbart, men altid formidlet gennem Kristus. Således er Gud ikke uden for eller før verden, men *i* verden. Gud har også taget menneskegestalt, og Faderen, Sønnen og Helligånden er en verdensvirkelig treenighed. Gud ville slet ikke være Gud, hvis ikke han havde skabt verden og mennesket som noget andet end sig selv. Den triadiske proces, hvori Gud, verden og mennesket knyttes til hinanden, er kort sagt samspillende og forsonende, lyder det fra Grønkjær, der er fast i troen. Den moderne verdens antagonistiske ontologi må erstattes af en dynamisk og dialektisk ontologi.

Er man som jeg et noget mere religiøst umusikalsk anlagt menneske, forekommer alle disse udsagn at fremstå som påstande, der kalder på en argumentation, der desværre aldrig kommer. Det skyldes, at Grønkjær, der bestemt aldrig er kedelig at læse og altid er et udfordrende og inspirerende selskab på tankens vej, er alt for sikker i sin selvforsikre(n)de tro.

Frækt og skævt fra sidelinjen kunne det lige såvel hævdes, at mennesket har opfundet Gud og tilskrevet 'ham' alt for stor magt og forklaringskraft.

Grønkjær demonstrerer også sin årelange faible for G.W.F. Hegels friheds- og formidlingsfilosofi. Således bruger han Hegels 220 år gamle undersøgelse af frihedens virkeliggørelse til at vise, at den protestantiske religion indeholder et potentiale til at forsone mennesket med dets samtid.

For Grønkjær – og Hegel – flyder Guds bevægelse og menneskets frihedsmulighed sammen. Lettere kryptisk forstår Grønkjær med Hegel som garant, »at Guds død i Kristi korsdød er dødens død. Det negative er *i* Gud selv.«

Gud gør modsætningen uden for sig til en modsætning *i* sig. Lidt polemisk, men kærligt udtrykt, har jeg vist læst en bog, hvori Hegel ender med at blive Gud, og Grønkjær ender med at træde frem som hans discipel.

kultur@information.dk